

только потом приступить к разговору. Библиотекаря в разговоре по телефону всегда нужно быть корректным, не допускать раздражения и не бросать трубку, если разговор еще не окончен, не допускать частных звонков в присутствии читателя.

Постоянное совершенствование технологий обеспечивает нас различными способами визуализации электронных сообщений. Существуют десятки «смайликов», которые легко включить в текст сообщения. Присутствие в деловой корреспонденции некоторых из них нелишне, но всякие мультяшные мордашки не имеют право на существование [7].

Исходя из вышесказанного, можно отметить, что в настоящее время в библиотечной практике Беларуси применяются различные этикетные формы общения и профессиональной этики.

1. *Кант, И.* Лекции по этике : сборник / Иммануил Кант ; Пер. с нем. А. К. Судакова, В. В. Крыловой. – М. : Республика, 2000. – 431 с.

2. *Культурология: краткий словарь / Под ред. И. Ф. Вефели.* – 2-е изд. – СПб. : Петрополис, 1995. – 143 с.

3. *Ракавецкая, Л. І.* Этыкет менеджара : вучэб.-метада. дапам. / Л. І. Ракавецкая ; Мін-ва культуры Рэспублікі Беларусь, Беларус. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў. – Мінск : БДУКМ, 2014. – 110 с.

4. *Макаров, Б. В.* Деловой этикет / Б. В. Макаров, А. В. Непогода. – Ростов н/Д : Феникс, 2010. – 316 с.

5. *Кошелев, А. Н.* Основы менеджмента : учебник / А. Н. Кошелев, Н. И. Иванникова. – М. : Экзамен, 2007. – 510 с.

6. *Алтухова, Г. А.* Профессиональная этика библиотекаря : учеб. пособие / Г. А. Алтухова. – 2-е изд., испр и доп. – М. : МГУКИ, 2002. – 104 с.

7. *Боумэн, Дж.* Не бери последний пончик, или Новые правила бизнес-этикета / Дж. Боумэн. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.

*В. І. Раманенкава,
выкладчык кафедры беларускай
народна-песеннай творчасці*

ЭКСПЛІКАЦЫЯ ВЕЛІКОДНАЙ МУЗЫЧНАЙ ТРАДЫЦЫІ Ў БЫТАВЫМ АСЯРОДДЗІ РЫМСКА-КАТАЛІЦКАЙ ЦАРКВЫ Ў БЕЛАРУСІ

Велікодная музычная традыцыя Рымска-каталіцкай Царквы ў Беларусі ўключае ў сябе супастаўленне двух самастойных кірункаў: хрысціянства (каталіцтва, праваслаўе), якое выконвае

сістэматворную ролю, і бытавую традыцыю. Дадзеныя кірункі стварылі своеасаблівую цэласную структуру, што па-свойму забяспечвае іх самазахаванне, з аднаго боку, гарантуючы ўнутраную ўстойлівасць (хрысціянства), а з другога – гнуткасць і здольнасць да адаптацыі ў розных умовах (бытавой традыцыі).

Велікодная музычная традыцыя ў бытавым асяроддзі выступае ў якасці своеасаблівага кангламерату і аб'ядноўвае ў сабе некалькі самастойных кампанентаў: хрысціянскія каштоўнасці, уздзеянне іншых рэлігійна-культурных плыняў, сучасныя формы «быцця». Працэс сінкрэтычнага злучэння элементаў бытавой і хрысціянскай традыцыі найбольш яскрава праяўляецца ў творах мастацтва, напрыклад, велікодны спеў, які выкарыстоўваецца ў рымска-каталіцкай, праваслаўнай і бытавой рэлігійнай практыцы, мае аднолькавае сэнсавое, музычнае і сакральнае значэнне, але некалькі варыянтаў увасаблення: «Вясёлы дзень для нас настаў», «Wesoły nam dziś dzień nastał», «Велик святой нам день настал».

Згодна з літургічным чынам рымска-каталіцкага абраду, у велікодную раніцу адбываецца рэзурэкцыйная працэсія (ад лац. resurrection – уваскрэсенне; вернікі тройчы абыходзяць вакол царквы), падчас якой спяваецца як у Беларусі так і ў Польшчы песня «Вясёлы дзень для нас настаў» (пол. «Wesoły nam dziś dzień nastał»). Тэкст гэтага твора паходзіць з XVII ст., музыка – з XVI ст. Песні на польскай мове сталі выкарыстоўвацца ў рэзурэкцыйнай працэсіі з XIV ст. (на тагачасных тэрыторыях Польшчы і Беларусі) як злучальны момант паміж лацінскімі песняспевамі ці набажэнствамі. Гэты спеў хутка і трывала ўвайшоў у склад афіцыйных спеваў велікодных набажэнстваў Рымска-каталіцкай Царквы, а таксама ў бытавое музычнае асяроддзе каталікоў. З даўніх часоў стала традыцыяй распачынаць гэтым гімнам святочную велікодную вячэру. Рытуальны абыход двароў валачобнікамі таксама суправаджаўся песняй «Wesoły nam dziś dzień nastał» (найбольш папулярным з'яўляецца польскамоўны варыянт твора) – яе спявалі ў кожным двары, які наведвалі. Некаторыя раёны Беларусі (Нясвіжскі, Стаўбцоўскі, Докшыцкі, Глыбоцкі, значная частка Гродзенскай вобласці) вылучаюцца тым, што абыход двароў на Вялікдзень распачынаўся менавіта гэтым спевам – галоўнай песняй святкаванняў.

Беларускамоўнай версіяй спеву «Wesoły nam dziś dzień nastał» з'яўляецца песня «Вясёлы дзень для нас настаў». Гэты тэкст пачалі выкарыстоўваць на тэрыторыі нашай краіны з канца 90-х гадоў XX ст., калі ў літургію ўвайшла беларуская мова. Спеў «Вясёлы дзень для нас настаў» не атрымаў такога шырокага распаўсюджання ў бытавым асяроддзі беларускіх каталікоў, як польскі варыянт твора, але займае сваё месца ў літургіі сучаснага рэзурэксыйнага набажэнства.

Бытавая пасхальная традыцыя беларусаў валодае яшчэ адным варыянтам спеву так званых «вэсолаў» – «Велик святой нам день настал». Гэта рускамоўны тэкст з аднайменнай мелодыяй як і да спеву «Wesoły nam dziś dzień nastał»; пераважная розніца паміж дадзенымі творамі заключаецца толькі ў тым, што рускамоўны тэкст найбольш распаўсюджаны ў праваслаўным асяроддзі, або змешаным каталіцка-праваслаўным (змешаныя каталіцка-праваслаўныя сем'і). В. Пацэвіч – удзельнік валачобніцкай суполкі в. Козікі Докшыцкага раёна, распавёў: «Калі хадзілі валачобнікі на каталіцкую Пасху, то спявалі «Wesoły nam dziś dzień nastał», калі на праваслаўную – «Велик святой нам день настал».

Тры варыянты традыцыйнага велікоднага песняспеву аб'ядноўваюць:

– сюжэтная лінія, што распавядае пра Уваскрэсенне Хрыста і сімвалічныя знакі, якія суправаджалі працэс;

– гучная манера выканання што выкарыстоўваецца для таго, каб на ўвесь свет абвясціць пра Уваскрэсенне Хрыста і стрымаць цёмныя сілы на зямлі, як зазначаюць выканаўцы;

– меладычная лінія, якая заснавана на імкліва ўзрастаючым паступенным руху з квартовымі воклічамі мелодыі рэфрэна;

– гімнічны характар твора, што падкрэслівае яго значнасць і першаснае месца ў велікодных абрадах і набажэнствах.

Ступень адрозненняў трох «вэсолаў» невялікая і заключаецца ў меладычнай ды рытмічнай варыяцыйнасці, што абумоўлена разнамоўным тэкстам, а таксама ў тэксце рэфрэна («Алілуя! Алілуя!..» і «Хрыстос васкрэс!..»).

Галоўны спеў бытавой велікоднай традыцыі Рымска-каталіцкай Царквы адлюстроўвае адначасовае ўзаемадзеянне царкоўнага і бытавога мастацтва, рымска-каталіцкай польскай і праваслаўнай рускай рэлігійных традыцый, якія асімілююцца на глебе бытавой творчасці беларусаў і ўтвараюць сінкрэтычную мастацкую адзінку.

Цэнтральным атрыбутам велікоднай традыцыі ў бытавым асяроддзі хрысціян з'яўляецца чырвонае яйка. Гэты сімвал-сведчанне Уваскрэсення Хрыста шырока ўвасабляецца ў творах мастацтва.

Як зазначае Я. Сахута, на Беларусі было распаўсюджана безліч звычайў, звязаных з яйкамі: іх дарылі ў знак сімпатыі, перакідвалі цераз хату, каб у яе не ўдарыла маланка, закопвалі на ніве, каб рос добры ўраджай, прыносілі на могілкі продкам, абвяшчаючы ўваскрэсенне душ усіх памерлых [3, с. 218].

Найбольшая ўвага тэматыцы яйка ў бытавым асяроддзі надаецца ў першы дзень Вялікадня. Такая традыцыя сустракаецца ў беларусаў і сербаў [2, с. 23], у іншых жа народнасцей праяўляецца толькі эпизадычна. У кожным рэгіёне Беларусі сустракаюцца фальклорныя спевы пра велікоднае яйка. Звычайна такія песні спявалі валачобнікі, жадаючы дабрабыту гаспадарам (напрыклад, «Як была ж у бабкі курка-каралёўна», «Была ў бабкі курка-рабушка»).

Песні, прысвечаныя велікодному яйку, з'яўляюцца адным з самых старажытных пластоў каляндарна-абрадавай музыкі. Ім, як і іншым валачобным песням, уласціва дзвюхчасткавая форма – запеў і прыпеў. Меладыйная лінія заснавана на квартовых інтанацыях, якія амаль ні разу не паўтараюцца ў аднолькавым суаднесенні; запаўненне скачкоў – хвалепадобнае рэзкае ці плаўнае, што надае музыцы радасна-святочны настрой, які нагадвае дэкарыраваны малюнак на велікодных «пісанках» – хвалі (сімвал вады), ромбы (сімвал узыходу і заходу сонца), плаўныя лініі ў выглядзе рыбы (сімвал хрысціянства). Адпаведна музычнаму выражэнню сімволікі яйка ў песнях, у дэкаратыўна-прыкладным мастацтве адсочваецца паралельнасць дынамікі ўвасаблення дадзенага сімвала. Каларыстычная фактура велікоднай пісанкі насычана яркімі адценнямі фарбаў, цэнтральная кампазіцыя абрамляецца спакойным адценнем аднаго з тонаў галоўнага малюнка, што стварае характарыстычны велікодны мастацкі вобраз.

Адной з найважнейшых падзей велікоднага свята было хаджэнне валачобнікаў. Па словах беларускага даследчыка А. Ліса, валачобныя песні адносяцца да «вяршыні беларускай мастацка-паэтычнай культуры», у іх «слова дасягае незвычайнай выяўленчай выразнасці, мастацкай прадуктыўнасці, пераліваецца ўсімі гранямі, адценнямі характара... Тое, што беларус-

кія валачобныя песні амаль не маюць аналагаў у культурах суседніх народаў, павышае цікавасць да іх у агульнакультурным інтэрнацыянальным маштабе» [1, с. 4–5].

Змястоўна-вобразнае праяўленне велікоднай тэмы ў валачобных песнях адзначаецца раскрыццём рэлігійнага факта ўваскрэсення ў рэтраспектыве і перспектыве ў дачыненні да канкрэтнага бытавога жыцця і дзейнасці людзей. Структура класічных валачобных песень скіравана на пэўныя акалічнасці рэлігійна-сельскагаспадарчага года (кожны святы з царкоўнага календара апякуецца пэўнай земляробчай працай селяніна), іншыя працоўныя і святочныя, гаспадарчыя клопаты. Песні выконваюцца ў гонар гаспадара, гаспадыні, дачкі і сына ў форме метафарычнага пералажэння.

Валачобныя песні характарызуюцца ўстойлівай страфічнай і метрарытмічнай структурай, з якой даследчык музычных асаблівасцей гэтых песень В. Ялатаў вылучыў адзін асноўны і тры прыватныя тыпы і падрабязна прааналізаваў іх [4, с. 39–47]. Валачобныя песні як спецыфічная нацыянальная з’ява ў беларускім фальклоры вызначаюцца багатым зместам, паэтычнай і музычнай дасканаласцю, выразнай функцыянальнасцю, роўна так, як і ўвесь валачобны абрад цалкам.

Велікоднае рэлігійнае мастацтва ў бытавым асяроддзі беларускіх каталікоў прадстаўлена шырокім спектрам абрадаў і звычаяў, якія праяўляюцца ва ўсіх відах мастацтва, асабліва ў музычным, тэатральным і дэкаратыўна-прыкладным, што абумоўлена значнасцю падзеі – галоўнай гадавой урачыстасці хрысціян.

1. Ліс, А. С. Валачобныя песні / А. С. Ліс. – Мінск : Навука і тэхніка, 1989. – 193 с.

2. Равенскі, М. Збор твораў: Беларускія народныя песні / Мікола Равенскі ; рэдкал.: І. Алоўнікаў [і інш.]. – Мінск : Тэхналогія, 2008. – 191 с.

3. Сахута, Я. Беларускае народнае мастацтва / Я. Сахута. – Мінск : Беларусь, 2011. – 367 с.

4. Ялатаў, В. І. Музычны змест валачобных песень / В. І. Ялатаў // Валачобныя песні / АН БССР, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ; склад. Г. А. Барташэвіч, Л. М. Салавей ; склад. муз. часткі В. І. Ялатаў ; рэд. тома К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка. – 1980. – С. 39–47.